

Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Güfte Mecmuası*

Ömer Faruk Kaygısız

YÖK 100/2000 Doktora Bursiyeri, Bursa Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
Türk İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Bursa/Türkiye
kaygisiz94@hotmail.com
http://orcid.org/0000-0001-9011-595X

Öz: Güfte mecmuası genellikle makam, usul ve bestekâr bilgilerini içeren ve hânendelerin mûsikî meclislerinde şarkıları unutmamak ya da bakıp hemen hatırlamak maksadıyla güfteleri yazdıkları defterlerdir. Bu mecmualar şiir ve mûsikî birlikteliğini arz etmesi açısından önemlidir. Ayrıca dönemin sanat zevkini yansıtması dolayısıyla kültür tarihimizde önemli bir konuma sahiptir. Bu çalışmada Kazasker Mustafa İzzet Efendi (ö. 1876) kendisine ait güfte mecmuası dolayısıyla konu edilmiştir. Çalışmanın amacı ise güfte mecmualarının edebî hüviyeti hakkında bilgi vermek ve Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin güfte mecmuasını tespit etmektir. 19. asırda yaşayan Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Osmanlı devletinde önemli görevlerde bulunmasının yanı sıra sarayda mûsikî meclislerine katılmış bir sanatkârdır. Onun Osmanlı sarayında mûsikî meclislerine katılması kendisinin tertip etmiş olduğu güfte mecmuasının önemini arttırmaktadır. Araştırmamızda nitel araştırma yöntemlerinden kaynak tarama yöntemi kullanılarak ilgili güfte mecmuasının Kazasker Efendi'ye ait olduğu ortaya konmuştur. Mecmuanın içerisinde 312 şiir tespit edilmiştir. Bu şiirlerin mahlas mısralarından hareketle 31 şaire rastlanılmıştır. Burada geçen İzzet mahlaslı şairin Kazasker Efendi olduğu iddiası yapılan incelemelerden sonra zayıflamıştır. Mecmuanın 83b varağında yer alan İzzet mahlasına sahip bir şiirin Hazineli Sâgır İzzet Bey'e ait olduğu ortaya konulmuştur. Çalışmada ayrıca güfte mecmualarının hem edebiyat araştırmacıları hem de mûsikî tarihçileri açısından önemi gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk İslam Edebiyatı, Kazasker Mustafa İzzet, Mecmua, Güfte, Güfte Mecmuası.

Geliş Tarihi | Received Date: 17.01.2022

Kabul Tarihi | Accepted Date: 09.06.2022

Araştırma Makalesi | Research Article

Atıf | Citation: Kaygısız, Ömer Faruk. "Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Güfte Mecmuası". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 31/1 (Haziran 2022), 301-318. <https://doi.org/10.51447/uluifd.1117661>

* Bu çalışma Prof. Dr. Bilal Kemikli danışmanlığında 19/08/2019 tarihinde tamamladığımız "Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin" başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır (Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019). | This article is extracted from my master thesis entitled "Kazasker Mustafa İzzet Efendi and His Lyrics Journal: Research-Text" (Bursa: Bursa Uludağ University, Institute of Social Sciences, Master Thesis, 2019).

The Lyrics Miscellany of Kazasker Mustafa İzzet Efendi

Abstract: Lyric miscellanies are notebooks that generally contain of maqam, rhythm and composer knowledge, and written by hanendes the lyrics in order not to forget the songs or to remember them immediately in the musical assemblies. This miscellanies are important in terms of presenting the unity of poetry and music. In addition, they have an important place in our cultural history as they reflect the artistic taste of the period. In this study, Kazasker Mustafa İzzet (qāḍī-asker Muşṭafa ʿİzzat) Efendi (d. 1876) is the subject because of his own lyrics miscellany. The aim of the study is to give information about the literary identity of the lyrics miscellany and to determine Kazasker Mustafa İzzet Efendi's Lyrics Miscellany. Kazasker Mustafa İzzet Efendi, lived in the 19th century, was an artist who participated in musical assemblies in the palace as well as holding important positions in the Ottoman State. His participation in the musical assemblies in the Ottoman palace increases the importance of the lyrics miscellany he has organized. In our research, it has been revealed that the related lyrics miscellany belongs to Kazasker Efendi, by using the literature review method, which is one of the qualitative research methods. 312 poems have detected in the miscellany. Based on the pseudonyms of these poems, 31 poets were found. The claim that the poet with the pseudonym İzzet was Kazasker Efendi has decreased in value after the investigations. It has been revealed that a poem with the İzzet pseudonym in page 83b of the miscellany belongs to Hazineli Sâgır İzzet Bey. The study also indicates the importance of lyrics miscellanies for both literary researchers and music historians.

Keywords: Turkish Islamic Literature, Kazasker Mustafa İzzet, Miscellany, Lyrics, Lyrics Miscellany.

[You may find an extended abstract of this article after the bibliography.]

Giriş

Güfte kelimesi sözlükte “söylenmiş, makûl, mûsikîye tatbik olunan bir şarkı ve manzûme ve tiyatro oyunu vesairenin nazmı” anlamına gelmektedir.¹ Bir mûsikî terimi olarak güftenin “Türk mûsikîsinde sözlü bir eserin bestelenmiş manzûm sözleri, bestelenmiş şiirin aldığı addır.” şeklinde tanımı yapılmıştır.² Mecmua kelimesi ise “Toplanıp biriktirilmiş ve tanzîm ve tertip edilmiş şeyler heyeti; Eş‘âr vesâir âsâr-ı müntehaba cem‘ ve kaydıyla hâsıl olmuş risâle”³ manasını taşır. Edebî bir terim olarak ise; “genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplar”⁴ olarak tanımlanmıştır. Güfte mecmuası için ise; “makam, usul, beste türü, bestekâr isimleri gibi atıflardan

¹ Şemseddin Sami, *Kamus-ı Türki* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2013), “güfte”, 1171.

² Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikîsi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi* (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2000), 137.

³ Sami, “güfte”, 1293.

⁴ Mustafa İzzet Uzun, “Mecmua”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 28/265.

birini veya birkaçını kullanarak, münderecâtındaki şiirlerin bestelendiğini gösteren deliller taşıyan bir nevi eş'âr mecmuası"⁵ denilebilir.

Güfte mecmuları, millî tarihimizde önemli bir konuma sahiptir. Öyle ki içerdiği olduğu şiirler ile Klâsik Türk edebiyatı akademisyenleri için bilinmeyen pek çok konuya ışık tutabilmektedir. Bu hususta Ali Nihad Tarlan'ın şiir mecmuları için bahsettiği devrin sanat anlayışını yansıtmaması, edebî temâyüllerini işaret etmesi gibi faydalar, güfte mecmuları için de söylenebilmektedir. Ayrıca bir şairin divanına almadığı şiirleri tespit etmek yahut herhangi bir şekilde divanı olmayan ismi sadece biyografik eserlerde geçen şairlerin şiirlerini tespit etmek için de önemli bir kaynak sayılabilmektedir.⁶ Aynı zamanda münderecâtındaki beste bilgileri ile Klâsik Türk müziği araştırmacıları için de kaynak teşkil etmektedir.

Klâsik Türk müziğinin sâzdan ziyade söze dayalı bir karakteri olduğu görülmektedir. Sözdene kastedilen mana ise alelâde bir söz değil, dinleyene zevk veren, ağdalı bir üslupla söylenen, çeşitli ruh hallerini yansıtan veya hikmetâmiz bir mana içeren söz olduğu belirtilmektedir.⁷ Dolayısıyla güfte mecmuaları da içerdiği güftelerin edebî hüviyetinin olması ve dönemin mûsikî zevkleri ve temayülleri hakkında bilgi vermesi bakımından kültür tarihimizin daha iyi anlaşılabilmesi için önem arz etmektedir. Aynı zamanda güfte mecmuları şiir ve mûsikî birlikteliğinin somut bir ürünü olarak değerlendirilebilmektedir.

Mûsikî ve şiirin klâsik dönemde birbirlerinin adeta mütemmim cüzü olduğu söylenebilir. Örneğin Antik Yunan'da şairler, şiirlerini "lir" adı verilen sâz aletiyle söylemişlerdir.⁸ Aynı şekilde Türk edebiyatının başlangıç dönemlerinde ozan, baksı, kam veya şaman gibi kimselerin sözlerini "kopuz" adı verilen sâz aletiyle terennüm etmişlerdir.⁹ Esasında bu örnekler mevzu bahis ettiğimiz sanatların ortaya çıkış dönemlerinde dahi birlikte olduklarını gösteren işaretler olarak görülebilmektedir.

Tezkire sahibi olan Latîfî (ö. 1582), şiirin tanımını "mevzûn ve manzûm söz" olarak yapmıştır.¹⁰ Burada şiirde kullanılan veznin, mûsikîde kullanılan usulle ilişkili olduğu söylenebilir. Şiir ve mûsikî arasında özellikle vezin ve usul arasındaki uyum Türkiye'de ilk olarak Cinuçen Tanrıkorur tarafından tafsilatlı bir şekilde

⁵ İsmail Hakkı Özkan, "Güfte", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1996), 14/218; Harun Korkmaz, *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'ndeki Mûsikî Yazmalarının Kataloğu* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014), 44.

⁶ M. Fatih Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz -Divan Şiirinde Nazire-* (İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2018), 75-77.

⁷ Cinuçen Tanrıkorur, *Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi*, thk. İsmail Kara (İstanbul: Dergah Yayınları, 2016), 16.

⁸ Yavuz Yedek, *Türk Mûsikîsinde Sâkinâmeler* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 86.

⁹ Mehmed Fuad Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları 1* (İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2014), 1/77.

¹⁰ Bilal Kemikli, *Dost İlimden Gelen Ses* (İstanbul: Kitabevi, 2017), 12; Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsratü'n-Nuzamâ*, thk. Rıdvan Canım (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018), 46.

çalışılmıştır.¹¹ Burada belirli aruz kalıplarında yazılan şiirlerin mûsikî de belirli usullerle bestelendiğine dair örnekler verilmiştir. Böylelikle aruz-usul ilişkisi açısından iki sanat dalının birlikteliği vurgulanmıştır. Bu tür araştırmaların yaygınlaşması bu birliktelikte oluşan kuralların detaylı bir şekilde ortaya konmasını sağlayacaktır.

Vezen ile usul birlikteliğinin yanı sıra güfte ile makam arasında da bir uyum bulunduğu bilinmektedir. Türk mûsikîsinde makamların insanda uyandırdığı birtakım duygular bulunmaktadır. Aynı şekilde şiirin ana teması söz konusudur. Sözlü mûsikî besteciliğinde sözün mûsikîye önceliği bulunmaktadır. Dolayısıyla iyi bir sanat eseri ortaya koymak isteyen bestekârın şiirin ana temasını anlayıp ona en uygun makamı tercih etmesi gerekmektedir. Yani bestekâr, güfte ve makam arasında duygu birliğini sağlamaktadır.¹²

Aruz-usul birlikteliği ve güfte-makam birlikteliği şiir ile mûsikînin bir arada zikredildiği takdirde ortaya çıkan ortak unsurlardır. Bunun yanı sıra bu sanat dalları birbirinden ayrı değerlendirildiğinde de ikisi arasında bir etkileşim bulunduğu bahsedilebilir. Literatürde bu etkileşimi ele alan çalışmalar bulunmaktadır. Ali Cançelik'in 2010 yılında hazırladığı "18. yüzyıl Dîvan Şiiri-Mûsikî İlişkisi"¹³ bunlar arasındadır. Ayrıca Gülçin Yahya Kaçar "Klâsik Türk Mûsikîsi ve Klâsik Türk Edebiyatı Arasındaki Etkileşim" adlı makalesinde şiir ile mûsikî arasındaki etkileşimi 5 madde hâlinde özetlemiştir:

1. "Klâsik Türk Edebiyatına ait nazım şekilleri ve türleri Türk mûsikîsinde bir form ve biçim olarak kullanılmıştır.
2. Klâsik Türk Edebiyatında mûsikî terimleri anlamlandırılarak edebî sanatlar yapılmıştır.
3. Divanlarda kullanılan mûsikî unsurları / Makam, çalgı, perde adları
4. Edebî şahsiyetlere, sultanlara ait şiirler ve bestelenmiş eserleri
5. Edebiyattaki temalar / gül ve bülbül mûsikîde de önem kazanmıştır."¹⁴

Güfte mecmuları ve şiir ile mûsikî arasındaki ilişki ve etkileşim hakkında verilen genel bilgilerin ardından incelenen mecmuanın sahibi hakkında özet olarak tanıtıcı bilgiler verilmesi yerinde olacaktır.

Kazasker Mustafa İzzet Efendi 19. yüzyılda Osmanlı toplumunda yaşamış hattat, mûsikîşinas, şair ve önemli bir devlet adamıdır. Bugün Kastamonu il sınırları içinde kalan Tosya ilçesinde dünyaya gelmiş ve babasının erken yaştaki vefatının ardından eğitimini tamamlamak için İstanbul'a gitmiştir. Enderun'da yetişen Kazasker Efendi,

¹¹ Tanrıkorur, *Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi*, 16.

¹² Nesrin Feyzioğlu, "Geleneksel Türk Sanat Mûsikîsi Bestekârlığında Söz-Beste İlişkisi", *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi* 14 (2005), 76; Yedek, *Türk Mûsikîsinde Sâkinâmeler*, 11-14.

¹³ Ali Cançelik, *18. Yüzyıl Divan Şiiri-Mûsikî İlişkisi* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010).

¹⁴ Gülçin Yahya Kaçar, "Klâsik Türk Mûsikîsi ve Klâsik Türk Edebiyatı Arasındaki Etkileşim", *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi* 3/1 (Temmuz 2017), 126.

kendi döneminde İslam estetiğinin en büyük temsil şubeleri olan sanat dallarında rüçhanîyet göstermiş muktedir bir sanatkardır.¹⁵ Günümüzde ise, Ayasofya Camii'nde yer alan celfî hatları vesilesiyle herkes tarafından takdir ile anılan önemli bir hattattır.¹⁶

Mûsikî yönü de kuvvetli olan Kazasker Efendi'nin günümüze ulaşan pek çok bes-tesi bulunmaktadır.¹⁷ Bir güfte mecmuası tertip ettiği biyografik kaynaklarda ifade edilmektedir.¹⁸ Aidiyeti ve münderecâtının incelendiği güfte mecmuası mûsikî ve edebiyat araştırmacıları için içerdiği bilgiler dolayısıyla önem arz etmektedir.

Bu bağlamıyla çalışmada ilgili yazma eserin Kazasker Efendi'ye ait olup olmadığı tartışılmakta; eserin yazma eser araştırmalarına uygun olarak tavsifi ve iç düzeni hakkında bilgi verilmekte; ardından güfte mecmuası hakkında edebî açıdan çeşitli incelemelerde bulunmaktadır.

1. Mecmuanın Aidiyeti

Kazasker Efendi'ye ait bir güfte mecmuasının bulunduğu çeşitli biyografik ve bib-liyografik kaynaklarda zikredilmektedir. Ancak yakın zamana kadar bu mecmuanın nerede olduğu tam olarak tespit edilememiştir.¹⁹ İstanbul Nadir Eserler Kütüphanesi'nde yürütülen araştırmalar neticesinde TY 5649 demirbaş numarasıyla kaydedilen nüsha incelenmiş ve Kazasker Efendi'ye ait olabileceği hususunda birtakım deliller ortaya konmuştur.

İncelenen nüshanın 35b varağında "Gücenmezsin budur arz u niyâzım", 43b va-rağında "Seni ister dil-i gümrâh seni", 47a varağında "Harap oldu dil nâşâd elinden", 60a varağında "Ser-â-ser kaplamıştı çerh dîn-ı dîd-ı âhım", 76b varağında "Ey şeh-süvâr meydân-ı işve", 92a varağında "Al destine câm-ı müdâm" ve 110a varağında "Şeb midir bu ya sevâd-ı âhî pinhânım mıdır" dizeleriyle başlayan eserlerin üst kı-sımlarında "Şarkı-yı Li Muharririhî" ibaresi yer almaktadır. *Li muharririhî* ibaresi Arapça kökenli olup "yazarı tarafından" anlamına gelmektedir. Mecmuada yer alan güftelerin her birinin başında bestekârının veriliyor olması, şarkının bestekârının, aynı zamanda incelenen mecmuanın da sahibi olabileceğini göstermektedir.²⁰

Yazmanın 47a, 76b, 92a ve 110a'da bulunan eserlerinin, çeşitli mûsikî

¹⁵ İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri: Kemâlî'ş-Şuarâ* (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1999), 2/1081-1091.

¹⁶ Ahmed Akgündüz - Said Öztürk - Yaşar Baş, *Üç Devir Bir Mabed: Ayasofya* (İstanbul: Osmanlı Araştırma-ları Vakfı Yayınları, 2005), 803.

¹⁷ Nurcan Toprak, *Hattat Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Eserleri* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004).

¹⁸ İnal, *Son Asır Türk Şairleri: Kemâlî'ş-Şuarâ*, 2/1088.

¹⁹ Tayyar-zâde Ahmed Atâ, *Osmanlı Saray Tarihi: Tarih-i Enderun*, ed. Mehmet Arslan (İstanbul: Kitabevi, 2010), 3/30.

²⁰ Korkmaz, *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'ndeki Mûsikî Yazmalarının Kataloğu*, 189-191.

kaynaklarında yapılan değerlendirmeler ve TRT nota arşivinde yapılan araştırmalar neticesinde, Kazasker Efendi'ye ait besteler oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca mecmua ve nota kaynakları arasında makam mukayesesi yapıldığında da bunların örtüştüğü görülmüştür.²¹ Buradan hareketle mevzu bahis edilen yazmanın Kazasker Efendi'ye ait güfte mecmuası olduğu düşünülmektedir. Bu itibarla kaynaklarda bulunamayan 35b, 43b ve 60a'daki eserlerin yine müellife ait olabileceği düşünülmektedir.

Mecmuanın içeriğine yönelik yapılan değerlendirmeler neticesinde elde edilen delillerin yanında, Kazasker Efendi'nin yetkin bir hattat olduğu da göz önünde bulundurulurken, eserin yazı karakterine yönelik incelemeler de yapılabilir. Böylelikle eserin hat sanatı ile ilgilenen araştırmacılar tarafından müellifin diğer el yazmaları ile mukayese edilmesiyle kapsamlı bir sonuca varılabileceği de ifade edilmelidir.

2. Mecmuanın Tavsifi

İstanbul Nadir Eserler Kütüphanesinde bulunan güfte mecmuası TY 5649 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır. Hakkında elde ettiğimiz bilgilere kataloglar vesilesiyle ulaşılmıştır. Eserin en ve boy ölçüsü 20.4 x 12 cm.dir. Yazma eserin kağıt ve cilt özellikleri ise şu şekildedir: “Şükûfe tarzında, çift zencirekli lakedir. İki zencîrek arasındaki kısım zilbahar ciltlerde görülen motiflerle süslenmiştir. Baş, ayağı ve eteği müzehheptir. Ön ve arka kapaklar ile yan kağıtlar çift zencîrekli biçimde cetvellenmiş, eflâtun renginde özel, yağlı kağıtlardır. Filigranlı, âharlı, nohûdî renkte kağıt.”²²

Mecmuanın varak sayısı 115'tir. Yazı türü ise ta'lıktır. Yazmanın bir mecmua olmasından dolayı satır sayısı muhteliftir. Özenle hazırlanmış bir serlevhâya sahiptir. Eserin ön kısmında ise 3110/351 kaydı görülmektedir. Eserin başlangıç ve bitiş tarihi ile ilgili herhangi bir beyit veya kayıt yoktur.

3. Mecmuanın İç Düzeni

Mecmuanın iç kapağı ile 1a arasında boş bir varak bulunmaktadır. 1a'da İstanbul Üniversitesi'nin kaşesi bulunmaktadır. 1b, 2a ve 2b'de yer alan fihrist yıldız cetvelle hazırlanmıştır. Fihristin mecmua ile tamamen uyumlu olduğu görülmektedir. 3a'da bulunan tezhip ise mücedveldir. Mecmuanın 3b varığında ise bir serlevha bulunmaktadır. Serlevhanın hemen ardında bulunan 3b'de Ketânî Hafız Mehmed Efendi'nin Rast makamındaki “Zülfünün târ-ı şua-ı bâsiremdir lâ'nesi” mısrayla başlayan şarkısı yer almaktadır.²³

İncelenen nüsha, makamları dikkate alınarak tasnif edilmiştir. Eserdeki

²¹ “TRT Nota Arşivi - Harâb oldu dil-i nâ-şâd elinden” (Erişim 10 Nisan 2022); “TRT Nota Arşivi - Ey şehsuvar-ı meydân-ı işve” (Erişim 10 Nisan 2022); “TRT Nota Arşivi - Şeb midir bu yâ sevâd-ı âh-ı pinhânım mıdır” (Erişim 10 Nisan 2022).

²² Korkmaz, *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'ndeki Müsikî Yazmalarının Kataloğu*, 190.

²³ Korkmaz, *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'ndeki Müsikî Yazmalarının Kataloğu*, 190.

güftelerin üst kısımlarında bestekârların adı geçmektedir. Bestekârının belirtilmediği güfteler de mevcuttur. Bunun iki sebebi olabileceği düşünülmektedir. Eser herkes tarafından bilinen meşhur bir eserdir veya güftekârı bilinmemektedir. Bununla birlikte güfte mecmualarında genellikle Bestekâr ve makam bilgisinin yanında usul hakkında da bilgiler verilmektedir. Ancak incelenen mecmuada usul bilgisine yer verilmediği görülmektedir. Bu durum mecmuanın aruz-usul açısından incelenememesine sebep olabilmektedir.

Eserin içerisinde boş varaklar da bulunmaktadır. Varakların boş bırakılma nedeninin daha sonra buralara başka eserler yazmak olduğu düşünülebilir. Tasnif edilmiş bir mecmua olduğu da göz önünde bulundurulduğunda bu durumun doğal olduğu söylenebilir.

Kazasker Efendi'nin güfte mecmuasında Osmanlı Padişahlarından Sultan III. Selim'in (ö. 1808) ve Sultan II. Mahmud'un (ö. 1839) besteleri bulunmaktadır. Sultan III. Selim'e ait şarkılar “mim” (◌) ile gösterilirken Sultan II. Mahmud'un bestesini yaptığı şarkılar da adının son harfi olan “dal” (◌) ile belirtilmiştir.

Şarkıların nakarat dizelerinin neredeyse tamamı yazılmamıştır. Nakarat mısralarının bulunduğu bölümler “eyzan” kelimesiyle belirtilmiştir. Bunun varakları tasarruflu kullanmak ve güfteleri yazarken daha pratik davranmak gayesiyle yapıldığı düşünülmektedir.²⁴

4. Mecmuanın Nazım Şekli: Şarkı

Şarkı formunun şekil olarak 17. yüzyılda ortaya çıktığı düşünülmektedir. Klâsik Türk edebiyatının bir formu olarak kabul edilen bu nazım şeklinin halk edebiyatındaki karşılığı ise türküdür. Ancak şarkıya benzer hatta aynı sayılabilecek nazım şekilleri de bulunmaktadır.²⁵

Şarkılar genellikle sevgilin güzelliğini ve aşk temalarını ele alır. Ekseriyetle beselenmek amacıyla kaleme alındıkları için 3-5 bend arasında yazılmaktadır. Şairler ise genellikle son bendlerde mahlas göstermektedir. Ancak şarkılarda mahlas göstermeyen şairlerin varlığı da bilinmektedir.²⁶

Bunlarla birlikte 312 şiirden oluşan yazmada, Mahtümi'ye ait gazel şeklinde yazılmış yalnızca bir şiir bulunmaktadır. Bu gazel “sabâ-bûselik” makamında Dede Efendi tarafından bestelenmiştir ve “Sahbâyı doldur sâkiyâ peymânenen peymâneye / Devr eylesün câm-ı safâ mestânenen mestâneye” matla beyti ile başlamaktadır. Geri kalan şiirlerin tamamı ise şarkı nazım şekliyle kaleme alınmıştır.

Güfte mecmualarının yukarıda belirtildiği üzere pratik bir amaca hizmet ettiği

²⁴ Ömer Faruk Kaygısız, *Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin* (Bursa: Bursa Ulu- dağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 28-29.

²⁵ Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz* (İstanbul: Dergah Yayınları, 2006), 87-88.

²⁶ M. A. Yekta Saraç, *Klâsik Edebiyat Bilgisi: Biçim-Ölçü-Kafiye* (İstanbul: 3F Yayınları, 2007), 117.

dikkate alındığında eserin içindeki şarkıların güftelerinin tamamının alınması, dönemin icraları hakkında da bilgi verebilmektedir. Örneğin günümüzde yaygın olarak bilinen “Yine bir Gül-nihal aldı bu gönlümü” adlı eserin sadece iki kıtası söylenirken mecmuada 3 kıtası yer almaktadır. Eser şu şekildedir:

“Yine bir gülnihāl aldı bu gönlümü
 Sīm ten gönca fem bi-bedel pür emel
 Āteşin ruhları yakdı bu gönlümü
 Pek edā pür vefā pek küçük pek güzel
 Görmedim kimsede böyle bir dilrubā
 Böyle göz böyle kaç böyle yüz böyle el
 ‘Āşıkıñ gönlünü almağa göz süzer
 Her zamān el-amān el- amān ol güzel
 Niçe ben sevmeyim kimsede var mıdır
 Böyle söz böyle dil böyle nāz böyle bel
 Bezmime luṭf idüb gel beñim bir gice
 Korkma ben söylemem kimseye tuymaz el”²⁷

Böylelikle güfte mecmuları vesilesiyle eserin çok okunan kısmından ziyade unutulmuş veya göz ardı edilmiş kısımları da tekrar gün yüzüne çıkabilmektedir. Aynı şekilde günümüzde klâsik Türk müziği sevenlerinin bildiği “Ey büt-i nev-edâ” adlı şarkıda da benzer durum söz konusudur.

“Ey büt-i nev-edā
 Olmuşum mübtelā
 ‘Āşıkım ben saña
 İltifat it baña
 Gördüğümden beri
 Olmuşum serseri
 Bendeñim ey peri
 (eyzan)
 Vişalle eyle şād
 Olayım ber-murād
 Eyleyüb kâhi yād
 (eyzan)
 Hāşılı bunca dem
 Ben seniñ bendeñem
 Luṭf it ey gönca fem
 (eyzan)”²⁸

²⁷ Kaygısız, Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin, 60.

²⁸ Kaygısız, Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin, 184.

Burada eserin neredeyse bütün hânendeler tarafından üçüncü bendinin okunmadan direkt olarak dördüncü bendine geçiş yapıldığı görülmektedir. Bu örneklerden hareketle modern zamanlarda yapılan icralar ile klâsik dönemde yapılan icralar arasındaki farklılıklar hakkında ipuçları elde edilmektedir. Güfte mecmualarının pratik bir amaca hizmet etmek için kaleme alındıkları dikkate alınmalıdır. İncelenen metinde nakarat kısımları dahi kısaca belirtilmiştir. O halde hânendenin eserin okunmayan kısımlarını mecmua içerisine dâhil etmesi abes addedilebilir. Bu da şarkı icra edilirken tam bir şekilde, hiçbir bend atlanmadan okunduğunun göstergesi sayılabilir.

5. Mecmuanın İçindeki Şairler

Mecmuada yer alan eserlerin üst kısmında bestekârların ismi verilmesine karşın, güftelerin sahibi hakkında açık bilgilerin yer almadığı görülmektedir. Mecmuada bulunan şairlerin isimleri mahlas mısralarından hareketle tespit edilmiştir. Ancak yukarıda belirtildiği üzere şairlerin yazdıkları şarkılarda mahlas tehallüs etmedikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Tespit edilen şairler, şiir sayıları, mahlas, mısraya örnek ve yazma içinde şiirin bulunduğu yer aşağıdaki tabloda alfabetik olarak gösterilmiştir.

	Mahlas	Şiir Adedi	Mahlasın Geçtiği Mısra'ya Örnek	Şiirlerin Bulunduğu Varak Numaraları
1.	‘Ărif	1	‘Ărif gülerek oynayarak bi-elem ü bāk	58a
2.	Besīm	1	Eyler Besīm āh u fiġān	5a
3.	Cevdet	1	Cevdet gibi gel yanıma	47b
4.	Fā’iġ	5	Başlasun Fā’iġ ħuluñ şarkılara	14b, 26a, 33b, 83a, 99a
5.	Fāzıl	1	Daġı Fāzıl saña üftāde oldu	16b
6.	Ferīd	1	Bu Ferīd pür ġam u derdin seniñ	23a
7.	Ġālib	1	Oldı Ġālib perde-i āhım muġayyer sünbüle	64a
8.	Ĥāfız	2	Ĥāfız geçme bu sevdādan	30b, 66b

9.	Ḥayrī	1	Ḥayrī-i mecnūn gibi ḥayrānım	18a
10.	‘İzzet	8	Luṭf it unutmā ‘İzzeti	22b, 25b, 28b, 39a, 31b, 40a, 59b, 82b
11.	Leylā Hanım	2	Söylesün Leylā kuluñda güfteler	7a, 37a
12.	Lüṭfi	1	Lüṭfiyā zīrā ḥālim diğeri-gün	35a
13.	Maḥtūmī	1	Maḥtūmī mirāş oldu dil cānāneden cānāneye	71a
14.	Mihri	9	Mihri daḥi bir meh cemāl	18b, 34b, 35a, 56a, 56a, 62a, 70a, 86a, 104a
15.	Mişkālī	1	Mişkālīye eyle edā	18a
16.	Nāşid	1	Yalnız Nāşid mi meftūn	87a
17.	Nūrī	7	Nūrī gayri pek gücendi	4a, 6b, 20a, 45a, 59b, 67b, 91b
18.	Pertev	4	Dil Pertevdedir dā’im ḥayālīñ	29a, 85a, 102a, 108a
19.	Rāsīḥ	1	Rāsīḥ asā bendeler eyler niyāz	85b
20.	Şābit	8	Geçer mi Şābitin senden	22a, 34a, 34b, 39a, 67b, 71a, 89a, 100a
21.	Saīd	6	Ey Saīd başladıñ güftār-ı ‘aşka	57b, 63b, 65a, 76a, 76b, 98a
22.	Şākīb	1	Şākība nāfile küsme ey māh	52a
23.	Sāmi	2	Ḳat’a mevzūn zūlfu sūnbül Sāmiyā	79a, 61a
24.	Sermed	9	Sermed-i bī-çāreyi görmüş omuzdan attıñ	4b, 34a, 35b, 38b, 52b, 55a, 100b, 103a, 106a
25.	Şākīr	3	Şākīr kuluña gıtmeli Her yerde bir zevk itmeli	17a, 53a, 69b

26.	Şemsî	3	Sen sevindir Şemsî-i mestâneyi	9a, 33a, 101b
27.	Şeref	1	Çık rakşa nâz eyle Şeref	49a
28.	Tanbûri	19	Tanbûriñ sözün çutsa	11a, 16a, 16a, 39a, 42a, 42a, 43a, 44a, 44b, 51b, 54a, 54b, 56b, 59a, 65b, 65b, 73b, 108a, 108b
29.	Vâşif	15	Vâşif gibi çarha çıkarub nağme-i âhi	6b, 14a, 17a, 25b, 25b, 27a, 30a, 37b, 51b, 58b, 63a, 84a, 84a, 85b, 91a
30.	Vehbî	1	Luğf eyle Vehbî bendeñe	24a
31.	Zeynî	1	‘Arz u destâvîz ider Zeynî kuluñ mânend-i mür	25a

Tablo: Güfte mecmuasında tespit edilen mahlaslar

Mecmua içerisinde 312 adet şarkının yer aldığı ifade edilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere bu şarkılardan 124 tanesinde mahlas kullanılmıştır. Yani mecmuanın yaklaşık %40'ında mahlas kullanıldığı söylenebilir.

Tabloya bakıldığında 16 şairin tek bir şiirinin bulunduğu görülmektedir. Ancak bu şairlerle ilgili detaylı bilgi bulunmamaktadır. En fazla şiiri bulunanların başında ise 19 şiir ile Tanbûrî mahlaslı şair gelir. Sıralama olarak onu takip eden Vâşif mahlaslı şairdir. Bu şairin divan edebiyatında temâyüz eden şairlerden Enderûnlu Vâşif olduğu bilinmektedir. Kazasker Efendi'nin de Enderûn'da yetiştiği dikkate alındığında mecmua içerisine genellikle yakın çevresinden şiirler aldığı söylenebilir. Yine mecmuada divan şiirinde önemli bir yere sahip olan kadın şairlerden Leylâ Hanım'ın da 2 şiirinin bulunduğu görülmektedir.

Mahlas mısraı olmayan şiirler mecmuada %60'lık bir yekûn tutmaktadır. Bu şiirlerin şarkı formu olduğu da göz önüne alındığında şairlerini tespit etmek için 17. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar bütün divanlara ve hatta biyografik eserlere bakmak gerekmektedir. Bu çalışmanın büyüklüğü makalenin sınırlarını aşacağı için mahlası olmayan şiirler dışarıda bırakılmıştır.

6. İzzet Mahlaslı Şair Kim?

İncelenen güfte mecmuasının mürettibinin Kazasker Mustafa İzzet Efendi olduğu yukarıda izah edilmiştir. Yine tablodan da anlaşılacağı üzere mecmuanın içinde İzzet mahlasına sahip 8 şarkı bulunmaktadır. Burada bulunan şarkıların, Kazasker

Efendi'ye ait olabileceği iddiası 2017 yılında hazırlanan yüksek lisans tezinde ortaya konulmuştur. Bu iddianın sebepleri arasında, Kazasker Efendi'nin şiire her zaman ilgi duyması ve Encümen-i Şuara'nın daimî üyelerinden biri olması, biyografik eserlerde yer alan şiirlerinde İzzet mahlasını kullanması yer almaktadır. Üstelik şarkılarından hareketle mürettibinin Kazasker Efendi olduğunun ortaya konulması bu iddiayı güçlendirmektedir. Son olarak 59b varlığında yer alan “Aldıñ dil-i nā-şādımı” mısraıyla başlayan şarkının ve 83b'de bulunan “Kerem kıl ey kıdd-i bālā” diye başlayan şarkıların Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin hayatından bazı olaylara telmihler olabileceği düşünülmüş ve iddianın kuvvetlendirilmesi için delil olarak gösterilmiştir.²⁹

Yapılan izahlar yeterli görülmemiş, bu hususta çalışmalar devam etmiştir. Daha sonra yapılan araştırmalar neticesinde buradaki İzzet mahlaslı şairin Kazasker Mustafa İzzet Efendi değil, Hazîneli Sâgır İzzet Bey olduğu tespit edilmiştir. Bu tespit şu şekildedir; Tayyar-zâde Ahmed Atâ'nın (ö. 1880'den sonra), *Tarih-i Enderûn* adlı eserinde Hazîneli İzzet Bey hakkında bilgi verilmeden başlıkta sadece ismi zikredildikten sonra onun şiirlerinden bir örnek verilmiştir. Bu şiirin araştırılan mecmuadaki 83b'de bulunan “Aldıñ dil-i nā-şādımı” mısraıyla başlayan şarkıyla örtüştüğü görülmüştür.³⁰ Bu şiir şu şekildedir;

“Aldıñ dil-i nā-şādımı
‘Aşık çıkardın adımı
Kıldın figāñ mu’tādımı
Güş itmediñ feryādımı

Kaşd itdi ğamzen cânıma
Geçmiş beni şulţānıma
N’etdim ‘aceb cânānıma
(eyzan)

Gördüñ beni hiç bilmediñ
Efġānıma ir gürmediñ
Bir dem sirişkim silmediñ
(eyzan)

Ben bülbül-i gülzārıñım
Tā şubh olunca zārıñım
‘İzzet gibi bî-zārıñım”³¹

Tayyar-zâde'nin eserinde ikinci bend yazılmadan üçüncü bende geçildiği görülmektedir. Bununla birlikte üçüncü bendin ikinci mısraında Tayyar-zâde'de: “Vaslına ir gürmedin” şeklinde yazılırken Kazasker Efendi “efġānıma” şeklinde yazmıştır. Eserin yapısı gereği nakarat kısımlarının “eyzan” şeklinde ifade edildiği beyan

²⁹ Kaygısız, *Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin*, 50-51.

³⁰ Tayyar-zâde Ahmed Atâ, *Târih-i Enderûn'un Tezkire Kısmı*, ed. Mehmet Arslan (Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2019), 269.

³¹ Kaygısız, *Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin*, 212.

edilmiştir. Ancak Tārīh-i Enderūn'da nakarat kısımları da yazılmıştır. İki eser arasında sadece bu nüans dikkat çekmektedir.

İncelenen eserde İzzet mahlaslı şiiirlerden yalnızca 83b'de bulunan eserin Hazi-neli Sāğır İzzet Bey'e ait olduğunu kesin bir şekilde söylenir. Diğer 7 şiiirin İzzet mah-laslı hangi şaire ait olduğu ise kesin olarak bilinmemektedir. Öyle ki diğer şiiirler Kazasker Efendi'ye ya da İzzet mahlasını kullanan başka bir şaire ait olabilmektedir.

Sonuç

Güfte mecmuaları, gerek yazıldığı sırada hangi makamların tercih edildiği ge-rekse hangi konuların ön planda olduğu hususunda önemli bilgiler vermekte ve böy-lece sadece müzik ve edebiyat tarihimiz açısından değil aynı zamanda kültür tarihi-miz açısından da kıymetli verileri ihtiva etmektedir. Şiiir ve müzik gibi zirvede olan iki sanatı bir eserde buluşturması da dönemin estetik zevkleri hakkında yorum yapma imkânı sunabilir.

Söz konusu mecmualarda kullanılan mahlaslarda geçen mûsikî aletleri, dönemin mûsikîşinasları nezdinde hangi çalgı enstrümanlarının revaçta olduğu hususunda da fikir verebilir kanaatindeyiz.

Güfte mecmuaları aynı zamanda Osmanlı meclis kültürünün önemli bir parçası konumundadır. Buradan hareketle ilim kültür ve sanat meclislerinde ele alınacak ko-nulara ön açtığı düşünülebilir. Zira bu meclislerde sohbet konusu ile muvafık olan bir şarkının icra edilmesi fikri muhtemeldir.

Güfte mecmuaları ile ilgili yapılacak çalışmaların özellikle hem edebiyat hem de müzik alanlarında şarkı vb. türlerin daha iyi anlaşılmasına imkân sağlayacağı düşü-nülmektedir.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde bulunan TY 5649 demirbaş kayıtlı Güfte mecmuası incelenmiş ve bu güfte mecmuasının mürettibinin Kazasker Mustafa İzzet Efendi olduğu kanısına varılmıştır. Buradan hareketle Kazasker Efendi'ye ait 3 yeni şarkı bestesi tespit edilmiştir.

Araştırma konusu edinilen nüshanın içinde bulunan mahlaslardan hareketle 312 şiiir ve 31 şair tespit edilmiş ve bu şairlerin şarkılarının mecmua içinde nerede bulun-dukları tablo içinde gösterilmiştir. Yine tablo içinde mahlas mısralara örnekler veril-miştir. Aynı zamanda şairlerin, şarkı nazım şeklinde ne kadar mahlas kullandıkları bu mecmua özelinde oran olarak gösterilmiştir. Bu gibi çalışmaların artmasıyla mûsikî tarihimizin önemli bir türü olan güfte mecmualarında hangi dönemde hangi şairlere yer verildiği ortaya çıkacaktır. Yapılan bu çalışmadan hareketle gerek ede-biyatımızın yaygınlık kazanan şair ve şiiirleri gerekse mûsikîşinâsların, mezkûr şair-ler ve şiiirlere olan teveccühünün tespit edilebileceği gösterilmiştir.

Mûsikî araştırmacılarının yanı sıra güfte mecmualarının edebiyat araştırmacıları açısından da çok önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Şöyle ki, bir şairin di-vanına almadığı bir şiiiri veya bir naziresi güfte mecmuaları içinde tespit edilebilir.

Bununla birlikte biyografik kaynaklarda adı geçen ancak günümüze hiçbir şekilde divanı ulaşmamış, divanı şu ana kadar tespit edilememiş ya da mürettep bir divan tertip etmemiş şairlerin şiirlerinin güfte mecmuaları içerisinde tespit edilebilir olduğu gösterilmiştir.

Eserde adı geçen İzzet mahlaslı şairin Kazasker Mustafa İzzet Efendi olabileceği çeşitli delillerle düşünülmüştür. Ancak en nihayetinde bu şiirlerden birinin *Târîh-i Enderûn* adlı eserden hareketle Hazîneli Sagır İzzet Bey'e ait olduğu tespit edilmiştir. Böylelikle ilk etapta mûsikîşinaslar için önem ittihaz ettiği düşünülen güfte mecmualarının, edebiyat araştırmacıları için de bir araştırma sahası olduğu gösterilmiştir. Böylece şairlerin bilinmeyen şiirlerinin tespit edilmesinin yanı sıra bu şiirlerin yaygınlık derecesini göstermesi açısından güfte mecmualarının önem arz ettiği ortaya çıkmaktadır.

Kaynakça

- Akgündüz, Ahmed - Öztürk, Said - Baş, Yaşar. *Üç Devir Bir Mabed: Ayasofya*. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2005.
- Cañçelik, Ali. *18. Yüzyıl Divan Şiiri-Mûsikî İlişkisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Feyzioğlu, Nesrin. "Geleneksel Türk Sanat Mûsikîsi Bestekârlığında Söz-Beste İlişkisi". *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi* 14 (2005). 71-79.
- İnal, İbnü'l-Emin Mahmud Kemal. *Son Asır Türk Şairleri: Kemâlî'ş- Şuarâ*. 5 Cilt. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 4. Basım, 1999.
- İpekten, Haluk. *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergah Yayınları, 8. Basım, 2006.
- Kemikli, Bilal. *Dost İlinden Gelen Ses*. İstanbul: Kitabevi, 2017.
- Kaygısız, Ömer Faruk. *Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Güfte Mecmuası: İnceleme-Metin*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Kemikli, Bilal. *Dost İlinden Gelen Ses*. İstanbul: Kitabevi, 2017.
- Korkmaz, Harun. *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'ndeki Mûsikî Yazmalarının Kataloğu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Köksal, M. Fatih. *Sana Benzer Güzel Olmaz -Divan Şiirinde Nazire-*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2. Basım, 2018.
- Köprülü, Mehmed Fuad. *Edebiyat Araştırmaları 1*. 2 Cilt. İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2014.
- Latîfî. *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*. thk. Rıdvan Canım. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018.
- Özkan, İsmail Hakkı. "Güfte". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 14/217-218. Ankara: TDV Yayınları, 1996.
- Öztuna, Yılmaz. *Türk Mûsikîsi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2000.
- Sami, Şemseddin. *Kamus-ı Türki*. İstanbul: Kapı Yayınları, 7. Basım, 2013.
- Saraç, M. A. Yekta. *Klasik Edebiyat Bilgisi: Biçim-Ölçü-Kafiye*. İstanbul: 3F Yayınları, 2. Basım, 2007.
- Tanrıkorur, Cinuçen. *Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi*. thk. İsmail Kara. İstanbul: Dergah Yayınları, 4. Basım, 2016.
- Tayyar-zâde Ahmed Atâ. *Osmanlı Saray Tarihi: Tarih-i Enderun*. ed. Mehmet Arslan. 5

Cilt. İstanbul: Kitabevi, 2. Basım, 2010.

Tayyar-zâde Ahmed Atâ. *Târih-i Enderûn'un Tezkire Kısmı*. ed. Mehmet Arslan. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, 2019.

Toprak, Nurcan. *Hattat Kazasker Mustafa İzzet Efendi ve Eserleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.

Uzun, Mustafa İzzet. "Mecmua". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 28/265-268. Ankara: TDV Yayınları, 2003.

Yahya Kaçar, Gülçin. "Klâsik Türk Mûsiki ve Klâsik Türk Edebiyatı Arasındaki Etkileşim". *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi* 3/1 (Temmuz 2017), 117-137. <http://dergipark.gov.tr/doi/10.22252/ijca.330899>

Yedek, Yavuz. *Türk Mûsikisinde Sâkinâmeler*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

"TRT Nota Arşivi - Ey şehsuvar-ı meydân-ı işve". Erişim 12 Temmuz 2019. http://www.trtnotaarsivi.com/tsm_detay.php?repno=4293&ad=Ey%20FEehsuvar-%FD%20meyd%20n-%FD%20i%FEve

"TRT Nota Arşivi - Harâb oldu dil-i nâ-şâd elinden". Erişim 12 Temmuz 2019. http://www.trtnotaarsivi.com/tsm_detay.php?repno=5999&ad=Har%20oldu%20dil-i%20n%20-%FE%20d%20elin-den

"TRT Nota Arşivi - Şeb midir bu yâ sevâd-ı âh-ı pinhânım mıdır". Erişim 16 Temmuz 2019. http://www.trtnotaarsivi.com/tsm_detay.php?repno=10385&ad=%DEeb%20midir%20bu%20y%20sev%20d-%FD%20E2h-%FD%20pinh%20n%FDm%20m%FDd%FDr

The Lyrics Miscellany of Kazasker Mustafa İzzet Efendi

Extended Summary

The word of lyrics, as a term, means composed verse utterance and the name of the composed poem in Turkish music. The word of “miscellany” generally includes religious, non-religious prose or poetry collections in various shapes and volumes belonging to one or more authors or poets. Lyrics miscellany, on the other hand, means a kind of poetry miscellany that contains evidences showing that the poems in it were composed by using one or more of the references such as mode, style, composition type, composer names.

Lyrics miscellanys can be described as an important source in our national history in terms of both music and literature. In our study, it was emphasized that the lyrics miscellanys constitute a source especially for literature researchers. Namely, a poem or a nazire of a poet that is not included in the poetry book can be identified in the lyrics miscellanies. However, the poems of poets who are mentioned in biographical sources but who have not reached today in any way, whose poetry book has not been determined until now or who have not turned their poems into a book, can be identified in the lyrics miscellanies.

Poetry and music arts have been together and interacted from the time they emerged until today. Lyrics miscellanys, on the other hand, are considered as a concrete product of this unity. In this study, Kazasker Mustafa İzzet (qāḍī-‘asker Muştafa ‘Izzat) Efendi (d. 1876) has been the subject of research since it is her own lyrics miscellany. Kazasker Efendi, who is known by everyone today thanks to the celî lines in the Hagia Sophia mosque, is an important statesman, musician, calligrapher and poet who lived in the Ottoman society in the 19th century. The aim of the study is to give information about the literary identity of the lyrics miscellany and to determine Kazasker Mustafa İzzet Efendi’s Lyrics Miscellany. Despite the fact that Kazasker Efendi’s lyrics miscellany is mentioned in various biographical sources, its whereabouts is unknown until today. This work of his is important because he is cortier and he participated in the music assemblies in the palace.

In our research, it has been revealed that the related lyrics miscellany belongs to Kazasker Efendi, by using the literature review method, which is one of the qualitative research methods. It has been proven by various evidences that the relevant copy belongs to Kazasker Efendi. After this belonging research, information is given about the description and interior layout of the copy. There is no method information in the miscellany, where only maqam and composer information is given. Three new runes compositions of Kazasker Efendi have been identified. After given information, the work was examined from the literary point of view. 312 poems were identified in it. Of these poems, only the one belonging to the poet Makhtūmī is in the form of ghazal verse. All of the remaining poems were selected from poems in the form of runes. It is thought that the rune, which is a verse form belonging to the Turks, emerged in the 17th century. The equivalent of this verse

form, which is accepted as a genre of classical Turkish literature, in folk literature is ballad. However, in classical Turkish literature, there are also verse forms that are similar to runes and can even be considered the same.

Based on pseudonymous verses, 31 poets were identified in the lyrics miscellany. The names of these poets, examples of pseudonymous lines, and the places where the pseudonym is used are shown in a table. In this miscellany, the rates of using pseudonyms of the poets are specified. The idea that the poet with the pseudonym İzzet in this table might be Kazasker Mustafa İzzet Efendi has been expressed before. Kazasker Efendi's use of the İzzet pseudonym in his various calligraphy and poems, mentioned biographical sources, has been asserted as a basis for this idea. In addition to this, it is also indicated that he goes to poetry assemblies such as "Encümen-i Şu'arâ". Finally, it has been thought that some of these poems with the pseudonym of İzzet may contain references to the life of Kazasker Efendi. However, since such inferences were not considered sufficient, studies on this subject continued. It has been revealed that a poem with the pen name İzzet in page 83b of the miscellany belongs to Hazineli Sâgır İzzet Bey. This invention was made on the occasion of Tayyarzâde Ahmed Ata (Tayyar-zâde Aḥmad Atâ) Bey's work called *Târîkh-i Enderûn*. However, there is no information about Hazineli Sâgır İzzet Bey.

Keywords: Turkish Islamic Literature, Kazasker Mustafa İzzet, Miscellany, Lyrics, Lyrics Miscellany.